

Рис. 2 – Проведення вступних випробувань щодо відбору кандидатів на навчання за програмою офіцерів запасу на кафедрі військової підготовки (фізична підготовка)

Військове звання «молодший лейтенант запасу» присвоюється громадянам України наказом Міністра оборони України після проходження ними повного курсу військової підготовки та за наявності освітнього ступеня вищої освіти не нижче бакалавра.

Військове звання офіцера запасу дозволить:

- служити на умовах контракту на посадах офіцерського складу Збройних Сил України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби, Державної фіскальної служби;
- працювати в органах державної влади та управління;
- зробити більш успішну кар'єру за цивільною спеціальністю.

В наш час основними напрямками розвитку кафедри військової підготовки є нарощування матеріальної бази та розширення переліку військово-облікових спеціальностей, за якими проводиться підготовка офіцерів запасу на кафедрі.

Войтенко В.В., начальник НМЦ ЦЗ та БЖД міста Києва;

Іванов А.В., завідувач лабораторії експериментально-аналітичних досліджень НМЦ ЦЗ та БЖД міста Києва

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ПОТЕНЦІЙНІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Положеннями нормативно-правових актів з питань цивільного захисту визначено, що навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту, проводиться територіальними курсами, навчально-методичними центрами цивіль-

ного захисту та безпеки життєдіяльності (далі – курси, центри), які є установами системи освіти у сфері цивільного захисту.

Навчальна діяльність педагогічного складу курсів, центрів повинна здійснюватися згідно з положеннями загальнодержавних норм системи освіти, але із врахуванням деяких особливостей визначеної сфери її застосування.

Основними категоріями педагогічного складу курсів, центрів є їх керівні кадри, викладачі, майстри виробничого навчання і методисти.

Педагогічний працівник повинен бути по-перше, фахівцем у сфері цивільного захисту, а по-друге – мати достатній рівень педагогічної майстерності.

Професійна якість педагога визначає рівень його педагогічної компетентності – інтегративної риси, що включає знання, вміння, навички, зафіксовані у кваліфікаційних вимогах, та особистісні нахили й орієнтири щодо розвитку особистісної культури, поглиблення власного досвіду, здійснення інноваційної діяльності.

Кваліфікаційними вимогами Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників МНС України для педагогічних працівників курсів, центрів сфери цивільного захисту, а саме майстрів та старших майстрів виробничого навчання, які складають переважну більшість їх педагогічного складу, є наявність стажу роботи за фахом у сфері цивільного захисту не менше 3 років та вищої освіти відповідного напрямку підготовки.

Відсутність у кваліфікаційних характеристиках вимог до обов'язкової *спеціальної педагогічної освіти* призводить до того, що більшість майстрів виробничого навчання і деякі викладачі курсів, центрів не мають спеціальної педагогічної освіти. Незважаючи на ці обставини, педагогічні працівники курсів, центрів виконують покладені на них функції як із теоретичного, так і з практичного навчання визначених вище осіб, але питання необхідності обов'язкового вдосконалення їх педагогічної майстерності є дуже актуальним.

Для визначення можливих шляхів удосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників курсів, центрів доцільно коротко зупинитися на самому понятті «педагогічна майстерність».

Аналіз спеціалізованих педагогічних довідкових джерел дає різні тлумачення поняття педагогічної майстерності, але у більшості з них її складовими є:

- педагогічна спрямованість особистості;
- професійні знання;
- здібності до педагогічної діяльності;
- педагогічна техніка.

Зміст цих складових дає можливість стверджувати, що оптимальним варіантом поняття педагогічної майстерності педагогічного працівника курсів, центрів, з урахуванням особливостей його сфери діяльності, є: *комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі й робить можливим із мінімальними зусиллями та в найкоротші терміни досягнення запланованих результатів.*

Чим на практиці забезпечується необхідний рівень складових професійної майстерності педагогічних працівників курсів, центрів, які можливі варіанти її досягнення та форми вирішення проблемних питань, що зустрічаються на шляхах їх подолання?

Законом України «Про освіту» визначено, що педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру, а нормативними документами, що затверджені постановами Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 963, від 23 жовтня 2013 року № 819 та наказом МВС України від 29.05.2014 № 523, підтверджено, що педагогічні працівники курсів, центрів за посадами входять до Переліку посад педагогічних, а отже користуються гарантіями, правами та повинні виконувати обов'язки відповідно до вимог чинного законодавства у сфері освіти, тобто педагогічні працівники курсів, центрів, як і усі педагоги, поряд із користуванням наданими їм гарантіями та правами повинні постійно вдосконалювати свою педагогічну майстерність.

Розглянута вище ситуація стосовно первинної підготовки педагогічних працівників вимагає більш досконалої організації їх спеціальної у сфері цивільного захисту, психолого-педагогічної та методичної навчально-курсової підготовки в закладах післядипломної освіти у процесі обов'язкового підвищення кваліфікації, кропіткої роботи у системі самоосвіти та інших форм роботи з підвищення професійної майстерності педагогічного складу курсів, центрів.

На даному етапі найбільш ефективними формами роботи з удосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників курсів, центрів є підвищення їх кваліфікації у формі навчально-курсової підготовки і самоосвіта.

Навчально-курсова підготовка педагогічних працівників курсів, центрів на сьогодні визначена відомчими організаційно-розпорядчими актами і проводиться наступним чином:

- психолого-педагогічна та методична підготовка здійснюється у закладах післядипломної освіти системи МОН України;
- додаткова спеціальна підготовка у сфері цивільного захисту – на базі Інституту державного управління у сфері цивільного захисту або на базі визначеного ним навчально-методичного центру.

Практика показує, що навчально-курсова підготовка педагогічних працівників у закладах післядипломної освіти системи МОН не може забезпечити їх поглибленої психолого-педагогічної та методичної підготовки для навчання слухачів, функціональні обов'язки яких пов'язані з виконанням ними заходів цивільного захисту. Для цього у цих закладах немає достатньо підготовлених фахівців у сфері цивільного захисту.

Окрім того, навчальні групи, у складі яких проходять навчання педагогічні працівники курсів, центрів, формуються, як правило, з фахівців-педагогів, далеких від проблем не тільки цивільного захисту, а і безпеки життєдіяльності, тому бажаних особливостей підготовки педагогів курсів, центрів у таких групах немає.

З іншого боку, під час додаткової спеціальної підготовки у сфері цивільного захисту педагогічні працівники курсів, центрів отримують знання більшою мірою як фахівці цивільного захисту з незначним урахуванням особливостей їх педагогічної діяльності.

Вагоме значення у такій системі підвищення кваліфікації мають часовий і матеріальний аспекти, тому що педагог змушений два рази відриватися від навчального процесу і нести при цьому додаткові фінансові витрати.

Вирішення цієї проблеми у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників курсів, центрів можливо шляхом організації здійснення цього процесу на базі одного навчального закладу післядипломної освіти, наприклад, Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, який має отримати для цього відповідну ліцензію МОН України.

Для надання процесу такого навчання більшого практичного спрямування Інститут може залучати до нього спеціально визначені навчально-методичні центри, що мають закріплені за ними об'єкти навчально-матеріальної бази опорних з питань цивільного захисту суб'єктів господарювання.

Іншим напрямом роботи педагогічних працівників курсів, центрів на шляху вдосконалення їх педагогічної майстерності є їх самоосвіта.

Як показує досвід, здатність до самоосвіти є незрівнянно більш важливою за своїми результатами та впливом на людину, ніж підвищення кваліфікації у навчальному закладі.

Самоосвіта педагогічного працівника все частіше стає основною формою підвищення педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи.

Самоосвіта педагога не повинна зводитися до відновлення знань, якими він оволодів під час навчально-курсової підготовки у навчальному закладі, мова йде про ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошук нових напрямів у методиці та організації навчального процесу, розгляд на рівні методичних комісій, педагогічних рад центрів проблем, що викликають утруднення у практичній роботі.

Великі можливості для саморозвитку педагогічний працівник має за рахунок використання ним досягнень інформаційних технологій.

З'являються нові теми, цікаві завдання та способи їх розв'язання, нові способи самореалізації, що з'явилися у педагога через появу нових засобів самоосвіти, а саме:

- розробка електронних посібників, навчальних матеріалів для занять тощо;
- розробка пакета тестового матеріалу в електронному вигляді;
- комплект дидактичного матеріалу: самоосвітні, практичні, контрольні роботи;
- розробка комплекту роздаткового матеріалу для слухачів;
- створення термінологічного словника з теми заняття, розділу;

- розробка навчальних проєктів;
- проєкт особистої методичної Web-сторінки;
- база даних з питаннями і задачами із курсу навчання тощо.

Отже, процес самоосвіти є оптимальним шляхом формування професійної компетентності педагогів за умови, що вона – не самоціль педагогів, а сходинка для досягнення ними вищого покликання – надання слухачам знань та достатньо твердих навичок щодо їх дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Тому самоосвіта педагогічних працівників курсів, центру посідає особливе місце в системі формування їх професійної компетентності. А завдання керівництва та методичної служби центрів полягає у подальшому стимулюванні мотивації самоосвіти педагогів і постійному оновленні знань, забезпеченні умов для розкриття педагогічного потенціалу педагогів, їхньої професійної компетентності й педагогічної майстерності.

Разом з тим, у цьому напрямі роботи педагогічних працівників курсів, центрів з удосконалення їх педагогічної майстерності поки що теж є відповідні проблеми:

- не всі педагогічні працівники володіють достатньою комп'ютерною грамотністю;
- електронні бібліотеки більшості центрів представлені тільки навчальними матеріалами;
- у мережі курсів, центрів практично не створені віртуальні відкриті професійні об'єднання, які могли б забезпечити різноманітні сфери діяльності всіх категорій педагогічних працівників: підготовку до занять, спілкування з колегами, вирішення психологічних і педагогічних проблем, консультації з професіоналами, самоосвіту, можливість реалізації творчого потенціалу тощо;
- деякі центри не мають навіть дієвої внутрішньої локальної мережі;
- наявний у штатах центрів кабінет інформаційних технологій використовується переважно тільки як комп'ютерний клас.

Виходячи з вищевикладеного, для створення дієвої системи вдосконалення педагогічної майстерності педагогічного складу курсів, центрів шляхом забезпечення умов для самоосвіти доцільно проводити постійну роботу стосовно:

- підготовки педагогічного складу, інших співробітників курсів, центрів до роботи на технічних засобах навчання з використанням можливостей кабінетів інформаційних технологій центрів;
- вивчення та пропагування сучасних інформаційних технологій, що використовуються у вітчизняних та зарубіжних навчальних закладах;
- пошуку, збору, обробки, аналізу та узагальнення інформації з різних джерел з використанням інформаційних ресурсів локальної і глобальної мереж, напрацювань і творчих доробок педагогів (підручники, посібники, комп'ютерні програми, мультимедійні розробки курсів, окремих тем занять, уроків практичного навчання тощо), передового досвіду інших освітніх і наукових закладів, установ;